

ANDREW GROSS

**ALLEEN
HIJ**

THRILLER

**Slechts één man kent de formule.
Maar hij zit gevangen in Auschwitz.**

Andrew Gross

Alleen hij

Leesfragment

De Fontein

*Opgedragen aan mijn schoonvader, Nate Zorman,
voor de verhalen die hij kon vertellen en die hij niet kon vertellen.*

Recente berichten, die ons zowel via de kranten als de geheime dienst bereiken, wijzen erop dat de Duitsers mogelijk een krachtig nieuw wapen bezitten, dat naar verwachting tussen november en januari gereed zal zijn. Er lijkt een behoorlijke kans aanwezig dat dit nieuwe wapen bestaat uit buislegering [d.w.z. uranium]. Het is onnodig de vermoedelijke gevolgen te beschrijven indien dat inderdaad het geval blijkt te zijn.

Tegen het eind van dit jaar hebben de Duitsers misschien genoeg materiaal verzameld om een groot aantal instrumenten te vervaardigen, die ze tegelijkertijd tegen Engeland, Rusland en dit land zullen inzetten. In dat geval is er weinig hoop op een tegenactie... Dit zou vooral Groot-Brittannië in een zeer precaire positie plaatsen, maar er is nog hoop op een tegenactie onzerzijds voordat de oorlog is verloren, mits ons buislegeringsprogramma de komende weken drastisch wordt opgevoerd.

EDWARD TELLER & HANS BETHE, NATUURKUNDIGEN MANHATTAN-
PROJECT, AAN ROBERT OPPENHEIMER

21 AUGUSTUS 1943

Proloog

De privékamer bevindt zich in het veteranenhospitaal Edward Hines Jr., buiten Chicago, op de derde verdieping van de geriatrische afdeling, waar oude, kromgebogen mannen in een ziekenhuishemd met de hulp van verpleegsters en een draagbaar infuus in hun arm door de gang schuifelen.

De vrouw die binnenkomt is midden vijftig, maar ze ziet er nog steeds jong uit. Ze gaat smaakvol gekleed in een kort, gewatteerd Burberry-jack met olijkleurige capuchon en draagt haar donkere haar in een paardenstaart. Ze ziet haar vader in een stoel, en hij komt kleiner op haar over dan ze hem ooit eerder heeft gezien. Hij lijkt ook een stuk fragieler geworden, zelfs in de twee maanden sinds de begrafenis. Voor het eerst ziet ze de lijnen van zijn jukbeenderen scherp doorkomen, maar hij heeft nog steeds die opvallend volle bos met haar – weliswaar grijzend, maar nog niet wit. Hij heeft een dekentje over zijn schoot en de televisie staat aan. CNN. Eén ding waar je altijd op kon rekenen, was dat haar vader – zelfs midden in een Bears-wedstrijd op Thanksgiving, met alle kleinkinderen om zich heen – vroeg of ze het journaal konden opzetten. ‘Gewoon om te horen wat er gebeurt! Wat is daar mis mee?’ Maar ditmaal kijkt hij niet. Hij staart leeg voor zich uit.

Ze ziet zijn hand beven. ‘Pap?’

De dagverpleegster die tegenover hem zit, legt haar boek neer en staat op. ‘Kijk eens wie er is!’

Hij draait zich nauwelijks om, want hij hoort niet meer zo goed met zijn rechteroor. Zijn dochter loopt verder de kamer in en glimlacht naar de verpleegster, een grote zwarte vrouw uit Saint Lucia, die ze hebben ingehuurd om praktisch fulltime bij hem te zijn. Wanneer hij haar einde-

lijk in het oog krijgt, klaart het gezicht van haar vader op en verschijnt er een vrolijke glimlach. ‘Hé, meisje.’

‘Ik zei toch dat ik zou komen, pap.’ Ze buigt zich naar hem toe en geeft hem een knuffel en een kus op de wang.

‘Ik heb op je zitten wachten,’ zegt hij.

‘Is dat zo?’

‘Natuurlijk. Wat moet ik hier anders?’

Haar blik dwaalt als vanzelf naar de plank naast zijn bed, naar de dingen die ze daar bij haar vorige bezoek, een maand geleden, heeft achtergelaten.

De plaquette ‘Man van het Jaar’ van de Orde van Advocaten in Noord-Illinois, die aan de muur in zijn kantoor hing. De foto van hem en haar moeder op de Chinese Muur. Een kiekje van de twaalf meter lange Hatteras-motorboot die hij in Jupiter, Florida, had liggen en die ze nu in de verkoop hadden gedaan. Foto’s van alle kleinkinderen, onder wie haar eigen jongens, Luke en Jared.

Herinneringen aan een vol en gelukkig leven.

‘Greg zei dat hij iets later komt.’ Haar echtgenoot. ‘Hij moest nog wat zaken afwikkelen.’ Een paar kwesties die verband hielden met de oude woning in Highland Park en de nasleep van haar moeders nalatenschap.

Haar vader kijkt op. ‘Zaken? Hier in Chicago?’

‘Alleen wat kleinigheden, pa... Maak je geen zorgen. Wij regelen het wel.’

Hij knikt meegaand. ‘Oké.’ Nog geen jaar geleden zou hij zijn bril hebben opgezet en hebben geëist elk document, elk koopcontract, zelf te bekijken.

Ze haalt haar hand liefdevol door zijn dikke haar. ‘Al 88, hè...? Zou je niet zeggen, pap, je ziet er nog heel patent uit.’

‘Voor een ouwe kerel mag ik niet klagen.’ Hij haalt zijn schouders op en toont een magere grijns. ‘Maar de marathon lopen doe ik niet meer.’

‘Nou ja, volgend jaar misschien weer, hè.’ Ze geeft een kneepje in zijn arm. ‘Hoe is het met hem?’ vraagt ze aan de verpleegster. ‘Hij gedraagt zich hopelijk?’

‘O, hij gedraagt zich altijd.’ Ze lacht. ‘Ik moet wel zeggen dat hij de laatste tijd, sinds zijn vrouw is overleden, niet veel meer praat. Hij doet vaak dutjes. We maken wandelingen over de afdeling. Hij heeft een paar

vrienden die hij graag bezoekt. Maar meestal zit hij zoals hij nu zit. Voor de televisie. Hij kijkt graag naar het nieuws, natuurlijk. En honkbal...'

'Hij was eerlijk gezegd nooit zo'n prater,' bekent de dochter. 'Tenzij het over zaken ging. Of de Chicago Cubs. Kom niet aan zijn Cubs. Moet je nagaan dat hij niet eens wist wat honkbal wás toen hij naar de Verenigde Staten kwam. Het is toch 107 jaar geleden sinds ze de World Series hebben gewonnen, pap?'

'Ik geef de moed niet op,' zegt hij met een grijns.

'Nee, dat geloof ik meteen. Hé, wat zou je ervan vinden om met mij te wandelen?' Ze buigt naast hem voorover en pakt zijn trillende hand. 'Dan kan ik je vertellen over Luke. Hij is net aangenomen op Northwestern. Waar jij naartoe ging, pap. Hij is een slimme jongen. En hij worstelt. Net als jij...'

Een bezorgde uitdrukking trekt over haar vaders gezicht. 'Zeg tegen hem dat hij moet oppassen voor die boerenknappen van Michigan State. Die zijn uit de kluiten gewassen. En ze spelen vals...' zegt hij. 'Wist je dat...'

Hij maakt een geluid alsof hij iets wil toevoegen. Iets belangrijks. Maar hij houdt het bij een knikje, leunt naar achteren en staart voor zich uit. Zijn ogen worden dof.

Ze streelt met haar hand over zijn wang. 'Waar zit je toch steeds met je gedachten, pa? Ik zou zo graag willen dat je het me een keer vertelt.'

'Hij denkt waarschijnlijk niet zo veel meer, sinds...' zegt de verpleegster, die zijn vrouw niet ter sprake wil brengen. 'Ik weet niet zeker of hij alles nog kan volgen.'

'Ik volg het heus wel,' bijt haar vader van zich af. 'Ik kan alles prima volgen.' Hij wendt zich tot zijn dochter. 'Nou ja, het is gewoon... Ik vergeet soms dingen. Waar is je moeder?' Hij kijkt om, alsof hij verwacht haar in haar stoel te zien. 'Waar is ze gebleven?'

'Ma is er niet meer, pap,' zegt de dochter. 'Ze is overleden. Weet je nog?'

'O ja, dat is waar. Ze is overleden.' Hij knikt. Blijft voor zich uitstaren. 'Soms raak ik in de war.'

'Hij was vroeger zo'n levenslustige man,' vertrouwt de dochter de verpleegster toe, 'hoewel hij altijd een zeker verdriet met zich meedroeg dat we nooit helemaal begrepen. We dachten altijd dat het kwam doordat hij tijdens de oorlog zijn hele familie in Polen is verloren. Hij heeft nooit

geweten wat er met ze is gebeurd. We hebben één keer geprobeerd om ze te traceren, gewoon om te ontdekken hoe het zit. Ze hebben archieven. Maar hij wilde het nooit weten. Nietwaar, pa?’

Haar vader knikt alleen. Zijn linkerhand blijft beven.

‘Luister, ik wil je iets laten zien.’ Ze haalt een plastic zak uit haar draagtas. Wat dingen waar ze hem een plezier mee kan doen. Het tijdschrift *The Economist*. Een paar nieuwe foto’s van de kleinkinderen. Een reep Ghirardelli-chocolade. ‘We hebben iets gevonden... toen we het huis leeghaalden. We bekeken een paar van ma’s oude spullen die ze had weggeborgen. Boven op zolder.’ Ze haalt een sigarenkistje uit de plastic zak. ‘Kijk eens wat we hebben gevonden...’

Ze opent het kistje. Er liggen enkele oude foto’s in. Een van haar vader en moeder tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarop twee hoge militairen een medaille uitreiken. Een oud paspoort en legerpapieren. Een kleine gekreukte zwart-witfoto van een mooie blondine in een roeiboot, de voorste rand van haar witte muts opgeslagen. De openingspagina van een Mozart-concert, in tweeën gescheurd en weer aan elkaar geplakt. Een glanzend wit schaakstuk. Een toren.

Haar vaders ogen lichten heel even op.

‘En dan is er nog dit...’ Ze haalt een fluwelen zakje tevoorschijn en haalt er iets uit.

Het is een medaille. Een bronzen kruis met een adelaar, bevestigd aan een blauw-rood lint. Het heeft duidelijk lang in het kistje gelegen, want er zit stof op het fluweel van het zakje. Ze legt de onderscheiding in zijn handpalm. ‘Het is niet zomaar een medaille, pap. Het is een erekruis van verdienste.’

De oude man staart er even naar en wendt vervolgens zijn blik af. Hij is duidelijk niet blij om het te zien.

‘Deze medaille wordt alleen toegekend voor daden van extreme moed. De jongens hebben het opgezocht. Je wilde nooit praten over wat je hebt meegemaakt tijdens de oorlog. In Polen. We weten alleen dat je in de...’

Ze zwijgt. Telkens wanneer het gesprek overging op de verschrikkingen van de kampen, wendde haar vader zich af of verliet hij de kamer. Hij wilde zelfs jarenlang geen korte mouwen dragen, en hij had nooit iemand zijn nummer laten zien.

‘Kijk...’ Ze overhandigt de foto van hem met de legerofficieren. ‘We hebben dit als kind zelfs nooit gezien. Hoe is dat mogelijk? Je was een held.’

‘Ik was geen held.’ Hij schudt zijn hoofd. ‘Je weet niet hoe het was.’

‘Vertel het me dan,’ zegt de dochter. ‘We willen het al zo lang weten. Toe nou.’

Haar vader opent zijn mond alsof hij op het punt staat iets te zeggen, eindelijk, maar dan schudt hij alleen zijn hoofd en staart weer in het luchtledige.

‘Als je niets belangrijks hebt gedaan, waarom kreeg je die medaille dan?’ vraagt ze. Ze toont hem de foto van de mooie vrouw in de roeiboot. ‘En wie is dit? Was ze familie van je? In Polen?’

‘Nee, geen familie...’

Ditmaal pakt haar vader het gescheurde muziekblad. Hij kijkt ernaar. Er verschijnt een kleine glinstering in zijn ogen. Misschien een glimlach, iets wat in het verleden lag begraven en onverwacht tot leven is gekomen.

‘Dat zie je vaak bij die mensen,’ zegt de verpleegster. ‘Ze willen niet worden herinnerd aan toen. Ze houden het tot in lengte van dagen voor zich, totdat -’

‘Dolly...’ mompelt haar vader ten slotte.

‘Dolly?’ Zijn dochter beroert zijn arm.

‘Een afkorting van Doleczki. Dat betekent kuiltjes.’ Er komt een flauwe glimlach om zijn lippen. ‘Ze speelde toen zo prachtig.’

‘Wie is ze, pa? Vertel het me alsjeblieft. En hoe je dit hebt verdiend.’ Ze sluit zijn vingers om de medaille. ‘Je hoeft het niet langer voor je te houden.’

Haar vader laat een lange ademstoot ontsnappen, die hij zijn hele leven lijkt te hebben ingehouden. Hij kijkt uiteindelijk naar zijn dochter. ‘Wil je het echt weten?’

‘Ja, pap.’ Ze gaat naast hem zitten. ‘Wij allemaal.’

Hij knikt. ‘Dan is het misschien tijd.’ Hij kijkt opnieuw naar de foto. Herinneringen, verzegeld als in een tombe bedekt met eeuwen van zand, komen aan de oppervlakte. ‘Ja, ik heb een verhaal. Maar als je het helemaal wilt horen, begint het niet bij haar.’ Hij legt de foto neer. ‘Het begint met twee mannen. In een woud. In Polen.’

‘Twee mannen...’ herhaalt zijn dochter, in een poging hem aan te sporen. ‘Wat deden ze daar?’

‘Ze renden.’ De oude man staart weer voor zich uit, maar ditmaal gloeien zijn ogen op door de herinnering. ‘Ze renden voor hun leven...’

DEEL EEN

1

APRIL 1944

Het geblaf van de honden naderde en klonk niet meer ver achter hen.

De twee mannen klauwden zich 's nachts door het dichte Poolse woud, langs de oever van de Wisła, op slechts kilometers van Slowakije. Hun broodmagere lichamen schreeuwden het uit van vermoeidheid en stonden op het punt van bezwijken. De kleren die ze droegen waren smerig en aan flarden. Hun slecht zittende klompen, onbruikbaar in de dichte bossen, hadden ze allang weggegooid; en ze stonken meer naar opgejaagde beesten dan naar mensen.

Maar de jacht kwam nu definitief ten einde.

'*Sie sind hier!*' hoorden ze een stem achter hen roepen.

Ze hadden zich drie dagen en nachten verborgen in de houtstapels buiten de draadomheining van het kamp. Hun geur gecamoufleerd voor de honden met een mengsel van tabak en petroleum, luisterend naar de geelaarsde voetstappen van bewakers die voorbijliepen. Het scheelde misschien vijf, zes centimeter of ze waren ontdekt en teruggesleept naar een soort dood die moeilijk was voor te stellen, zelfs daarbinnen.

In de derde nacht, onder dekking van het donker, hadden ze zich een weg naar buiten geklauwd. Ze verplaatsten zich alleen 's nachts en stalen elk beetje voedsel dat ze konden vinden op de boerderijen die ze tegenkwamen. Knollen. Rauwe aardappels. Pompoenen. Ze knaagden eraan als uitgehongerde dieren. Wat het ook was, het was beter dan het ranzige varkensvoer dat hen de laatste twee jaar amper in leven had gehouden. Hun lichaam was echter niet meer gewend aan vast voedsel, dus braakten ze het soms even snel weer uit.

De vorige dag had Alfred zijn enkel verzwikt en hij probeerde nu hinkend door te gaan.

Maar iemand had hen opgemerkt. Slechts een paar honderd meter achter hen hoorden ze de honden blaffen en de Duitsers roepen, almaar luider.

‘*Hier entlang!*’ Hierlangs!

‘Kom, Alfred, snel!’ maande de jongste van de twee zijn vriend aan. ‘We moeten door.’

‘Ik kan niet meer. Ik kan niet meer.’ De strompelende man struikelde plotseling en tuimelde omlaag langs de oever, zijn voeten bloederig en rauw. Hij bleef zitten waar hij zat, op de rand van de uitputting. ‘Het is met me gedaan.’ Ze hoorden weer het geroep, deze keer nog dichterbij. ‘Wat heeft het voor zin? Het is afgelopen.’ De berusting in zijn stem bevestigde wat ze allebei in hun hart wisten: dat ze verloren waren. Dat ze waren verslagen. Ze waren helemaal tot hier gekomen, maar nu restte hun slechts minuten voordat hun achtervolgers hen zouden inhalen.

‘Alfred, we moeten verder,’ drong zijn vriend aan. Hij rende de helling af en probeerde zijn ontsnapte medegevangene op te tillen, die zelfs in zijn verzwakte toestand meer leek te wegen dan zinklood.

‘Rudolf, ik kan niet meer. Het heeft geen zin.’ De gewonde man bleef zitten, afgepeigerd. ‘Ga jij maar verder. Hier...’ Hij overhandigde zijn vriend het zakje dat hij bij zich had gedragen. Het bewijs dat ze nodig hadden om weg te komen. Kolommen met namen. Geboorte- en sterfjaren. Kaarten. Onweerlegbaar bewijs van de onuitsprekelijke misdaden waar de wereld kennis van moest nemen. ‘Ga! Ik zal tegen ze zeggen dat ik je uren geleden heb achtergelaten. Dat geeft je wat meer tijd.’

‘Nee.’ Rudolf trok aan hem. ‘Je hebt gezworen niet te sterven in die hel daar, en dan jezelf hier zomaar dood laten gaan...?’

Hij zag het in de ogen van zijn vriend. Wat hij in honderden andere ogen in het kamp had gezien, wanneer ze het voorgoed hadden opgegeven. Een duizend paar ogen.

Soms is het simpeler te sterven dan te blijven vechten.

Alfred lag daar, zwaar ademend, bijna glimlachend. ‘Ga nu maar.’

Ze hoorden een klik in de bossen, enkele meters bij hen vandaan. Het geluid van een geweerhaan die werd gespannen.

Ze verstarde.

Ze waren er geweest, beseften ze meteen. Ze waren ontdekt. Hun hart sprong op van angst.

Er stapten twee mannen uit de duisternis. Ze droegen allebei burger-

kleding en een geweer, hun ruwe gezicht besmeurd met roet. Het waren duidelijk geen soldaten. Misschien gewoon lokale boeren. Misschien dezelfde die hen hadden verraden.

‘Het verzet?’ vroeg Rudolf, met een laatste opflikkering van hoop in zijn ogen.

Het tweetal zei een moment niets. Een van hen spande alleen zijn geweer. Toen gaf de grootste, een bebaarde kerel met een verformfaaide jachtpet, een knik.

‘Help ons alstublieft!’ smeekte Rudolf in het Pools. ‘We komen uit het kamp.’

‘Het kamp?’ De man keek naar hun gestreepte uniformen zonder het te begrijpen.

‘Kijk!’ Rudolf stak zijn armen uit. Hij toonde de onuitwisbare nummers. ‘Auschwitz.’

De honden waren hen nu bijna genaderd. Het geblaf klonk slechts meters ver weg. De man met de pet keek in de richting van het geluid en knikte. ‘Neem je vriend mee. Volg mij.’

Lees verder in *Alleen hij*

Eerste druk november 2017

Oorspronkelijke titel *The One Man*

Oorspronkelijke uitgever St. Martin's Press, New York

Copyright © 2016 Andrew Gross

The moral right of Andrew Gross to be identified as the author of this work has been asserted by him in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2017 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Gert-Jan Kramer

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie Arcangel Images

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 261 4269 7

ISBN e-book 978 90 261 4270 3

NUR 332

www.uitgeverijdefontein.nl

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.